

УДК 378.14.014.13:656.07

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ АСПІРАНТІВ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Федотова І.В., д.е.н., доцент,
irina7vf@gmail.com*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Необхідність забезпечення України кадрами вищої кваліфікації – творчо мислячими дослідниками, здатними істотно підвищити ефективність різних сфер діяльності українського суспільства, тісно пов'язана з питаннями розвитку програм підготовки докторів філософії. Побудова моделей і визначення перспективних шляхів розвитку систем підготовки кадрів вищої кваліфікації вимагає проведення попереднього аналітичного дослідження сформованих організаційних, нормативно-правових, фінансових, методологічних і інших аспектів функціонування аспірантури в українських освітніх і наукових організаціях. У числі значимих чинників перетворень можна відзначити все більш істотну участь України в процесах глобалізації науки і освіти.

Сучасна галузь автотранспортних перевезень потребує додаткового припливу кадрів вищої кваліфікації, здатних на професійному рівні займатися дослідженнями і розробками нових технологій. Підвищення попиту на фахівців автотранспортного профілю інтенсивно прогресує, і відповідно запити ринку праці стають визначальним орієнтиром для вдосконалення системи підготовки дипломованих фахівців, а відтак задають основні вимоги щодо їхніх знань, умінь та навичок [1]. В «Національній транспортній стратегії України на період до 2030 року» зазначено необхідність «підтримки та практичного впровадження результатів досліджень у транспортній галузі, у тому числі шляхом розвитку вітчизняних наукових шкіл та міжнародного науково-технічного співробітництва» [2]. Таким чином, держава, роботодавці (приватні підприємства) та заклади вищої освіти (ЗВО) повинні надавати наукову, інформаційну, організаційну, матеріальну та інші види підтримки в проведенні аспірантами власних наукових досліджень, отриманні міжнародних грантів та бюджетних коштів МОН України чи фінансування приватних підприємств на проведення наукових досліджень.

Актуальною є задача приведення якості і рівня підготовки кадрів вищої кваліфікації у галузі «Управління та адміністрування» у

відповідності до потреб економічного і соціального розвитку країни. Суб'єкти автотранспортної галузі зацікавлені у підготовці дослідників, що володіють не тільки знаннями, а й практичними вміннями, здатних до технологічних і інших перетворень у відповідних професійних областях.

Сучасний випускник освітньої програми спеціальності 073 «Менежмент» для ефективної наукової кар'єри повинен мати професійні знання та вміння не тільки в своїй вузькій науковій області, а й в суміжних галузях наукового знання. Відповідна підготовка повинна носити міждисциплінарний характер. Крім того, аспірант повинен набути навички командної роботи, оволодіти принципами і методами передачі сучасних знань і умінь, підходами до комерціалізації результатів інтелектуальної діяльності.

Сучасне суспільство характеризується посиленням професійної та наукової мобільності. Успішний початок наукової діяльності може бути продовжено професійним ростом в сфері менеджменту, технологічного підприємництва, консалтингу та інших сфер. Як наслідок, вища освіта третього рівня підготовки докторів філософії сьогодні націлена не тільки на відтворення кадрів для закладів вищої освіти і дослідного сектора, але і на підготовку лідерів для наукомістких галузей економіки, бізнесу, сфери послуг, політики [3].

Успішність системи підготовки кадрів в аспірантурі багато в чому визначається ефективністю діяльності наукових керівників, які зобов'язані виділити навчальний час для консультацій, надати підтримку, поділитися особистим досвідом, а також сприяти розвитку дослідницьких установок і умінь.

Аспірант виконує науково-дослідну діяльність під безпосереднім керівництвом наукового керівника, закріпленого за ним рішенням кафедри, з яким узгоджує:

- тему свого наукового дослідження;
- індивідуальний план, що відображає графік і зміст наукових досліджень аспіранта;
- програму наукового дослідження, що включає в себе як теоретичне дослідження, так і емпіричне, яке має безпосередній зв'язок з теоретичною частиною наукового дослідження;
- план обов'язкових публікацій в виданнях, що входять до переліку ВАК, а також публікацій на іноземній мові в міжнародних журналах, по можливості, включених в реєстри Web of Science і Scopus;

- участь в міжнародних і всеукраїнських конференціях по темі свого наукового дослідження, що проводяться на базі провідних ЗВО в Україні і за кордоном.

Кожний ЗВО зобов'язаний надати навчально-методичне та інформаційне забезпечення аспірантам для проведення науково-дослідницької діяльності (бібліотека, електронні ресурси і т.д.). Інформаційне забезпечення наукових досліджень аспірантів полягає у забезпеченні доступу до: електронних бібліотечних систем, наукових мереж баз даних, переліку фахових наукових видань та вітчизняних і міжнародних наукових журналів у вільному доступі, дисертацій у відкритому доступі тощо. Для обробки результатів своїх досліджень здобувач вищої освіти повинен мати доступ до використання комп'ютерної техніки та спеціального програмного забезпечення.

В ході науково-дослідної роботи аспірант повинен мати можливість апробувати результати до захисту випускної кваліфікаційної роботи, при цьому зміст і результати такої пробації не повинні викликати розумних сумнівів в співвідношенні з темою дослідження, бути аргументованими.

У межах освітньо-наукової програми 073 «Менеджмент» для проведення апробації результатів наукових досліджень ЗВО рекомендовано надавати наступні можливості:

- надавати можливість аспірантам на безоплатній основі публікувати результати своїх наукових досліджень у власних фахових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, що індексуються у міжнародних наукометричних базах даних, монографіях тощо;

- щорічно організовувати і проводити наукові, науково-практичні заходи міжнародного та всеукраїнського масштабів, круглі столи та бізнес-форуми, що пов'язані з науковими програмами та проектами ЗВО, та надавати можливість здобувачам ступеня вищої освіти доктор філософії апробувати результати своїх наукових досліджень на безоплатній основі;

- на сайті ЗВО розмістити вимоги щодо оформлення дисертації та приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаних джерел;

- розпочинати чи поглиблювати співпрацю з сервісами «Unichek», «AntiPlagiarism», «EduBirdie» та іншими для перевірки наукових робіт на плагіат та надавати безкоштовний доступ до них викладачам та аспірантам;

- активно залучати аспірантів до проведення відкритих семінарських, лабораторних занять, окремих лекцій, а також до виконання тематики науково-дослідних робіт, що виконуються за планом в ЗВО;

- надавати викладачам та аспірантам безкоштовний доступ до міжнародних інформаційних ресурсів, зокрема, до наукометричних баз даних Web of Science і Scopus;

- підтримувати в ЗВО діяльність наукових товариств студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених для формування та розвитку особистості молодого науковця, висококваліфікованого фахівця;

- на сайті ЗВО розмістити рекомендації щодо особливостей підготовки статей до друку в іноземних видавництвах;

- підтримувати зв'язки із стейкхолдерами, особливо з підприємствами автотранспортної галузі, для отримання аспірантами інформації під час проведення дисертаційних досліджень, перевірки наукових гіпотез, впровадження результатів наукового дослідження на практиці;

- активно долучати аспірантів до міжнародної академічної спільноти, надавати рекомендації щодо участі у міжнародних стажуваннях, грантах та отримання стипендії на сайті ЗВО, для підтримання міжнародної мобільності аспірантів та викладачів, їхньої участі в міжнародних проектах, програмах та грантах.

Таким чином, успішна система підготовки докторів філософії дає можливість отримати фахівців, конкурентоспроможних на сучасному ринку інтелектуальної праці, що володіють навичками дослідницької та аналітичної роботи, здатних гнучко і результативно реагувати на виклики швидко мінливого світу.

Література:

1. Пукало М.І. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців автотранспортного профілю засобами інформаційних технологій: дис. ... докт. філос.: 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). Львів, 2020. 272 с.

2. Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року. Схвалено розпорядженням КМ України від 30 травня 2018 р. № 430-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-%D1%80#Text>. (дата звернення: 12.03.2021).

3. Reform of Higher Education in Europe / Eds. Enders J., de Boer H.F., Westerheijden D.F. Rotterdam/Boston/Taipei: Sense publishers, 2010. 35 p.